

Markelo's Chroniek

Stichting

Heemkunde Markelo

Jaargang 11

Nummer 1

April 2008

Marco's Chronyke

Uitgave van de Stichting Heemkunde Markelo

Inhoud

Van de redactie	2
Heemkundige kring	3
Emigratie	4
Gedichtjes	19
Lijdensweg van een rondweg	20
Tijdmeting	25
Goastok	33

Redactieleden

Mw. W. Roodhorst, Pr. Irenestraat 13, 7475 BW Markelo,
Tel. 363795

Mw. G. Stokreef-Braakman, Larenseweg 2, 7475 PW Markelo,
tel. 363009

J.G. Hidders, Rijssenseweg 25, 7475 VB Markelo, tel. 361833

G.J. Leferink, Tolweg 57, 7475 BH Markelo, tel. 361890

W. Schreurs, Tolweg 27, 7475 BG Markelo, tel. 361814

J.F. Kolkman, Worsinkweg 14, 7475 TW Markelo. tel.362856

W.Koldewijn, Wiemerinkweg 19, 7475 BS Markelo. Tel.
362297

Stichting Heemkunde Markelo. Internet:

www.stichtingheemkundemarkelo.nl

Secretariaat: A.H. Vedderts, Van Hogendorplaan 24 7241 HG

Lochem. E-mail: antonvedderts@hetnet.nl

Van de redactie

Vandalen hebben in het weekeinde van 19 januari ingebroken in het voormalige gemeentehuis van Markelo. Via een lichtkoepel op het platte dak zijn ze binnen gekomen. Omdat er niets meer is in het gemeentehuis en er dus niets te halen viel, hebben ze in de kelder waar de centrale verwarmingsinstallatie staat, een waterkraan open gedraaid. In al de kelders die daar rechtstreeks mee verbonden zijn, stond de daaropvolgende maandag, toen men de ontdekking deed, ca. 35 cm water. Op deze hoogte ging het door een rooster naar de kelder waar onze stichting haar archief heeft opgeslagen. Wanneer de ontdekking een dag later was gebeurd, was de ramp niet te overzien geweest en waren vele archiefstukken, foto's etc. verloren gegaan. Gelukkig is het nu bij materiële schade gebleven.

De redactie van dit blad heeft onder deze gebeurtenis niet te lijden gehad. Er is weer veel speurwerk verricht om de gegevens boven water te krijgen die nodig zijn voor de verschillende artikelen in dit blad.

Zo is er veel aandacht besteed aan de emigratie die door de eeuwen heeft plaats gevonden maar pas goed op gang kwam tijdens de Gouden Eeuw. Voor zover mogelijk is ook nagegaan hoe het de emigranten uit Markelo is vergaan.

Hans Wassink heeft een artikel gewijd aan tijdmeting waarin we lezen dat de tijdsindeling die wij nu kennen gebaseerd is op het rekensysteem van het oude Babylon (5000 jaar geleden).

Het vinden van een oude kaart van Markelo uit 1940 waarop een rondweg staat geprojecteerd in het kader van een uitbreidingsplan, is de aanleiding om een artikel te wijden aan de lijdensweg van een rondweg.

Eveneens komt er een stukje traditie in beeld, namelijk de "Goastok". Voor vele Markeloërs een bekend voorwerp.

Verschillende keren wordt ons gevraagd: "Wat betekent Heemkunde" eigenlijk. Op de volgende pagina volgt een uitleg van het begrip.

Heemkundige kring of Historische Vereniging

Een Heemkundige kring of Historische Vereniging houdt zich bezig met de studie van de eigen omgeving in het verleden en heden. Ze wordt doorgaans gerund door vrijwilligers en is vaak gebonden aan een stad of gemeente. Op die manier probeert ze de geschiedenis van die plaats levend te houden.

De leden trachten dit doel te bereiken door onder andere het verrichten van studie en archiefonderzoek, het uitgeven van publicaties, het houden van lezingen en het inrichten van exposities.

De kwaliteit en de mogelijkheden voor historisch onderzoek verschillen sterk van plaats tot plaats. Zo beschikken sommige heemkundige kringen nog over een eigen archief en moeten andere zich wenden tot gemeente- of rijksarchieven. In principe zijn heemkundige kringen voor iedereen toegankelijk en kan er geen garantie gegeven worden over de kwaliteit van de publicaties of lezingen.

Door de betrokkenheid van de leden zal wel altijd getracht worden de geschiedenis zo getrouw mogelijk weer te geven. Dit wordt vergemakkelijkt door de kleinschaligheid enerzijds en anderzijds de controle door andere verenigingen. Daardoor groeit het dynamisch historisch en cultureel besef van onder uit.

De laatste jaren kunnen de heemkringen rekenen op een hernieuwde populariteit, die vooral wordt gedragen door genealogisch onderzoek. Dit kan verklaard worden doordat de traditie van het, van generatie op generatie, overleveren van de familiegeschiedenis vaak niet langer wordt voortgezet. Veel mensen gaan daardoor zelf uit op onderzoek naar hun eigen herkomst. Hiervoor kunnen ze een beroep doen op de heemkundige kring.

Emigratie

Wanneer mensen zich min of meer blijvend in een ander land vestigen wordt dat emigratie genoemd. De reden daarvoor kan zijn godsdienstig, politiek of economisch. We herinneren ons nog vanuit onze geschiedenislessen: '...jaar na Christus: Franken, Saksen, Friezen komen in ons land'. Dit was een van de grote emigraties uit andere streken naar onze contreien.

Vanuit Nederland zijn er de afgelopen eeuwen veel mensen emigreerd. De eerste emigratiegolf ontstond in de Gouden eeuw. Nederland vestigde handelsposten overal ter wereld, of stichtte nieuwe kolonies. Bekende emigratiedoelen uit die tijd waren: Nieuw-Nederland (tegenwoordig Verenigde Staten), Kaapstad en omgeving in het tegenwoordige Zuid-Afrika, Batavia (tegenwoordig Jakarta in Indonesië) en Suriname. De vraag is of dit bewuste emigratie was of dat de meeste mensen dachten daar een toekomst op te bouwen en vervolgens terug te keren naar Nederland. Dat laatste lukte lang niet altijd omdat het vervoer terug, alleen mogelijk per schip, maar mondjesmaat en vol risico's was (de beruchte scheurbuik, windstiltes en stormen) en men zeker niet altijd de rijkdom verwierf waarvan gedroomd was. In latere perioden, als we denken aan de 18^e, 19^e en 20^e eeuw, is de terugkeer naar Nederland, zeker van degenen die in Nederlands-Indië werkten veel vaker de realiteit.

In de periode 1845-1860 verlieten tienduizenden Nederlanders hun vaderland. De meesten van hen waren afkomstig uit Gelderland, Overijssel en Zeeland. Hiervoor zijn twee redenen aan te wijzen. Ten eerste: de economische situatie was slecht, het gevolg van mislukte aardappel oogsten in 1845-1847 en de daarop volgende droogte, waardoor de voedselprijzen stegen en er bittere armoede ontstond. Dus economische emigranten. Ten tweede: van de uit de Nederlandse Hervormde Kerk **afgescheiden** kerken, (die later Gereformeerd zouden gaan heten) emigreerden relatief veel leden. Het leven werd hen door de overheid op allerlei manieren zuur gemaakt, dus wilden ze in een ander land een nieuwe toekomst opbouwen. Onder leiding van

mensen als Albertus van Raalte en Hendrik Peter Scholte stichtten zij hun eigen nederzettingen in respectievelijk Holland (Michigan) en Pella (Iowa).

Hoe was die afscheiding van de Hervormde Kerk ontstaan?

Een hagenpreek van Afscheidenen

In diverse kringen die uit de zgn. ‘Nadere Reformatie’ stamden, en onder geestverwanten heerste ontstemming over de afwijking van de oude gereformeerde leer en het loslaten van het gezag van de Formulieren van Enigheid, sinds de Hervormde Kerk in 1816 een nieuwe organisatie had gekregen. Ds. Hendrik de Cock te Ulrum keerde zich in woord en geschrift fel tegen deze verschijnselen, viel enige predikanten aan ‘als wolven die de schaapskooi van Christus aantasten’ en doopte, tegen de reglementen in, kinderen uit naburige gemeenten. Hierom werd hij door het Classicaal Bestuur van Middelstum geschorst en vervolgens door het provinciaal kerkbestuur van Groningen afgezet. De synode bevestigde het vonnis, maar gunde hem nog een half jaar beraad. Op 13 en 14 okt. 1834 tekende hij echter met zijn kerkenraad en gemeente, daartoe aangezet door dominee Scholte uit Doeveren, een Acte van Afscheiding of Wederke-

ring, waarin zij verklaarden dat de Hervormde Kerk een valse kerk was geworden en dat zij geen gemeenschap meer met haar wilden hebben totdat zij zou terugkeren tot de waarachtige dienst des Heren.

Ds. H. Scholte

Ook ds. Scholte scheidde zich met Doeveren, zijn gemeente, af. Op verzoek van de synode greep de regering hardhandig in tegen onwettige godsdienstoefeningen: vernederingen van de afgescheidenen, inkwartieringen in hun huizen, gevangenzetting van De Cock en Scholte. De beweging won echter veld en kreeg medestanders in diverse predikanten. Een harde strijd ontstond tussen de ijveraars voor het gereformeerde beginsel en de heersende liberalen, die straf te werk gingen om rust en orde te handhaven; in sommige plaatsen kwam het tot tumulten. Mr. A.M.C. van Hall en mr. G. Groen van Prinsterer verdedigden de afgescheidenen tegen de overheidsmaatregelen, de eerste ging tot hen over. In 1838 kregen de gemeenten erkenning van de regering en toestemming tot vrije godsdienstoefening. Op

hun synoden kwam het echter tot veel onderlinge verdeeldheid. Scholte, die in conflict met De Cock was geraakt, en Van Raalte emigreerden in de jaren veertig naar de Verenigde Staten met veel aanhangers, die voegden zich daar bij de Reformed Church of vormden na 1857 de Christian Reformed Church.

1846
De Johanna Cornelia is net vertrokken van de Boompjes te Rotterdam volgepakt met emigranten naar uiteindelijk o.m. Michigan

In 1858 ontving Van Raalte van de universiteit van New York een eredoctoraat. Teleurgesteld omdat hij zijn ideaal van parochiale christelijke scholen niet kon verwezenlijken, dacht hij in de jaren zestig aan terugkeer naar Nederland. In 1866 bezocht hij de synode van de afgescheidenen te Amsterdam. Zijn verlangen er te blijven was echter bekoeld. Teleurgesteld legde hij in 1867 zijn ambt neer.

Een afgescheiden dominee preekt illegaal in een keuken van een boerderij

Vertrokken inwoners uit Markelo.

Vanaf 1 januari 1848 waren gemeenten verplicht jaarlijks aan het provinciaal bestuur op te geven welke personen geëmigreerd waren. Deze gegevens werden verwerkt in lijsten per provincie, die naar de minister van Binnenlandse Zaken werden opgestuurd. Over de periode van 1847 tot 1919 zijn die lijsten bewaard gebleven. Daaruit kunnen we lezen dat de volgende Markeloërs in die periode vertrokken:

Albert Jan Krebbers, 26, ongehuwd, landbouwer, naar Noord Amerika in 1846;

Arend Pierik, 22, ongehuwd, grofsmid, naar Noord Amerika samen met zijn broer Gerrit Jan, 25, ongehuwd, grofsmid;

Jan Kevelham, 38, ongehuwd, timmerman, naar Noord Amerika in 1848 en nog hetzelfde jaar weer terug gekomen;

Reint Fokink, 44, gehuwd, 5 kinderen, landbouwer, naar Brazilië in 1860;

Willem Dijkers, 43, gehuwd, 3 kinderen, landbouwer, naar Noord Amerika in 1871;

Harmen Kieskamp, 32, gehuwd, 1 kind, landbouwer, naar Noord Amerika in 1871;

Hendrik Jan Stokreef, 28 gehuwd, boerenknecht, naar Grand

Rapids in Noord Amerika, in 1872. Hij was getrouwd met Geesken Norde. In de jaren 80 van de vorige eeuw bracht een achterkleindochter van hen, Barbara Stockreef, een bezoek aan Markelo nadat zij in de buurtschap Zeldam, waar haar voorvaderen oorspronkelijk vandaan kwamen, Erve Reeboer had opgezocht (Reeboer is een verbastering van Reefboer). In Markelo werd de molen van Buursink, de Hoop, bezocht en werd er enige uitleg gegeven en vervolgens de Stokreefsweg in Enter waar nog steeds familie van haar woont. Koffie met krentenwegge werd in de Kop'ren Smorre als afsluiting van het bezoek genoten.

Als we de beroepen lezen van de bovenstaande emigranten en de volksaard van deze streek in aanmerking nemen, durven we te stellen dat ze vrijwel allen vertrokken uit economische redenen. In 1845 was de aardappelziekte uitgebroken en er heerste hongersnood. Bovendien was onze omgeving in die periode bepaald niet rijk, er was armoede.

Een uitzondering vormt Berend Jan Wissink, van wie we iets meer weten. Hij werd geboren in 1812 op de boerderij 'Kempers' (nu Goorhuis) aan de Roosdomsweg en trouwde in 1845 met Teuntje Landweer uit Holten. Samen met zijn schoonfamilie, die bij de afgescheidenen hoorden, emigreerde hij in 1847 naar Noord Amerika. Die reis verliep helaas nogal tragisch. In november van dat jaar bevond zich die groep emigranten aan boord van het stoomschip "Phoenix", op het Michiganmeer. Bijna op de plaats van aankomst explodeerde de stoomketel. Van de ruim tweehonderd opvarenden werden er maar dertig gered. Berend Jan en Teuntje behoorden bij de geredden, maar haar ouders en vier andere kinderen kwamen om. Berend Jan overleed in 1886 in Holland Town, Wisconsin.

Een aantal jaren later maakte ook zijn neef Gerrit Jan Wissink, zoon van Jan Harmen Wissink, plannen om te emigreren. Hij werd geboren (op de plek die nu Larenseweg 17 is) in 1816, en trouwde met Jenneken Driezes van 'n Kaamp, Groenlandsdijk 1. Gerrit Jan behoorde evenals zijn jongste broer Willem Wissink, Abbesluut (nu Larenseweg 30), bij de afgescheidenen van de Nederlands Hervormde Kerk en kerkte in Holten. De emigratie-

plannen werden in 1857 werkelijkheid. Met Jenneken en hun zes kinderen vestigde hij zich in Wisconsin, Holland Town. De kinderen waren: Harm Jan (de enige die boer werd), Gerrit Hendrik (hij kreeg een geniaal idee en begon met importeren en kweken van selderij waardoor hij miljonair werd), Jan Willem, Arend Jan, Geertrui en Berendina belandden allen in het onderwijs. Zij vestigden zich in Sealand, Ottawa County, Michigan. Hier werd het gezin nog uitgebreid met Tonia en Willemina Jane. De brieven van Gerrit Jan aan de enige waarmee hij contact hield, Willem (Abbesluut), hebben diens nakomelingen goed bewaard.

Markelose contacten met de fam. Wissink.

De gegevens over Gerrit Jan Wissink zijn bekend geworden door de familie Ter Balkt van de Larenseweg. Het was in 1957 dat Jan Hendrik ter Balkt (kleinzoon van Jan Willem Wissink Larenseweg 17) besloot in het Engels naar zijn verre familie te schrijven. Het adres dat hij gebruikte klopte echter niet meer en de brief van Jan Hendrik werd een jaar lang rondgestuurd tot die uiteindelijk bij Gerrit Wissink terecht kwam, een kolonel in het Amerikaanse leger (Chicago). Diens hobby was genealogie en hij had al een boekwerk gemaakt van alle naar de Verenigde Staten geëmigreerde Wissinks. Zijn eigen voorouders kwamen uit Zutphen. Gebleken was dat er 7 takken Wissink getraceerd waren. (Dit boek en de gekopieerde brieven van Gerrit Jan Wissink zijn in het bezit van Jan Hendrik ter Balkt, Larenseweg 17).

Het contact van de familie ter Balkt intensiverde door het bezoek dat Jan Hendriks oudste zoon Henk Jan met zijn oudtante Dika Wissink in 1987 brachten aan Michigan om de nazaten van Gerrit Jan te ontmoeten. De ontvangst was allerhartelijks en ter ere van hun bezoek werd er zelfs een Wissink reünie georganiseerd.

De jongste zoon van Jan Hendrik, Jan Willem (Wageningen) besloot in 2003 met een gehuurde auto in Michigan en Wisconsin wat Wissinks te ontmoeten. In Michigan bezocht hij de nazaten van uit Zeeland geëmigreerde Wissinks. Hij stak het meer over en in Sheboygan, Wisconsin, vroeg hij bij een pompstation

aan de vrouw die de pomp bediende: “Weet u of er hier soms nog mensen met de naam Wissink wonen?” “Genoeg,” was het antwoord: “en ik ben er ook een!” Het bleek dat zowel zij als Jan Willem dezelfde voorvader hadden: Berend Wissink, geboren in 1729 in de Dijkerhoek. Wat Jan Willem opviel was dat de Wissinks in Wisconsin nog conservatiever waren dan die in Michigan en dat hun geloof nog dezelfde principes behelsde als in 1850.

Reünie familie Wissink in Wisconsin, met baby Dika Wissink.

Geen gemakkelijke reis.

Dat er veel narigheid aan boord van de emigrantenschepen in de 19e eeuw voorkwam blijkt ook uit een samenvatting uit de New York Herald van 26 oktober 1853:

“De emigrantenschepen die de laatste weken New York binnen kwamen meldden een groot aantal sterfgevallen. Aan boord van één schip, de Charles Sprague, waren 45 doden te betreuren, zij waren allen overleden tijdens de passage van Bremen naar New York en aan boord van een ander schip, de Winchester, afkomstig uit Liverpool, was het aantal sterfgevallen zelfs 97.”

Nog voor de afscheidingsbeweging was er uit Markelo al een emigrant de wijde wereld ingetrokken. Dat was Jan Pelgrim, die omstreeks 1835 in Markelo was komen wonen, vermoedelijk uit Bathmen. Hij wilde hier een bestaan opbouwen als schoenmaker. Dat lukte kennelijk niet en in 1843 gooide hij het roer om en begon een bakkerij op de plek waar later Hotel Lichtendahl werd gesticht. Maar ook met bakken viel voor hem geen droog brood te verdienen en al na twee jaar verkocht hij zijn zaak aan bakker Hartsuiker (die later naar Holten vertrok) en emigreerde met zijn gezin naar Suriname. Vermoedelijk was hij iemand van twaalf ambachten en dertien ongelukken want al na enkele jaren keerde hij terug in Nederland.

In 1901 vertrok Ernestina Niedergesäss, 46, ongehuwd, kame-nierster, naar Duitsland. Gezien haar achternaam en beroep was dit waarschijnlijk geen emigratie maar een terugkeer naar haar vaderland van een tijdelijk verblijf in Nederland. Veel emigranten die om politieke of economische redenen emigreren, vertrekken samen met hun gezinnen naar gebieden waar ze vrede of betere kansen op een baan hopen te vinden; zaken die in het land van herkomst voor hen niet mogelijk zijn. Door de geschiedenis heen is een groot deel van de emigranten uiteindelijk weer geremigreerd, teruggekeerd naar hun land van herkomst, vaak nadat zij genoeg geld hadden verdiend in het nieuwe land.

Soms zijn er grote culturele verschillen tussen het land van herkomst en het nieuwe land, waardoor de emigranten zich niet thuis voelen maar zich altijd 'gast' blijven voelen. Als reactie daarop hangen emigranten soms erg aan hun oorspronkelijke cultuur, tradities en taal en geven die vaak ook door aan hun kinderen. Het verschil tussen de oorspronkelijke en de nieuwe cultuur kan gemakkelijk leiden tot sociale contrasten, die dan weer resulteren in aanpassingsproblemen voor de 'nieuwkomers', die de geschreven en ongeschreven regels van hun nieuwe land niet kennen. Emigreren betekent in het nieuwe land hard werken, tegenslagen overwinnen en er pas later de vruchten van

plukken. Vaak vormen de emigranten samen hun eigen gemeenschappen binnen het nieuwe land, ook om nieuwkomers te helpen met de integratie.

Lijnen naar de emigratielanden.

Na wereldoorlog II

In de eerste naoorlogse jaren leefde bij één op de drie Nederlanders de wens om in een ander land te wonen. Met het oog op de snelle bevolkingsgroei en de daarmee samenhangende werkgelegenheidsproblematiek en de enorme woningnood, speelde de Nederlandse overheid in op deze verlangens door gedurende ruim tien jaar emigratie actief te stimuleren. Wie op 1 januari 1950 de nieuwjaarstoespraak van de minister-president van Nederland de heer Willem Drees beluisterde hoorde hem verkondigen dat *'een deel van ons volk het moet aandurven zoals in vroeger eeuwen zijn toekomst te zoeken in grotere gebieden dan eigen land.'*

De Algemene Emigratie Centrale maakte reclame waarop deze tekst stond: ***Emigreren is vooruitzien...** Beheers de taal van uw toekomstig vaderland. Volg nu reeds onze cursus in de Engelse taal. Deze is voor iedereen toegankelijk. Deskundige voorlichting...*

In die periode vertrokken veel personen vanuit Markelo om hun heil ergens anders te zoeken. Een paar voorbeelden:

In de krant van 13 juni 1947 vonden we het volgende bericht:

MARKELO

18 jarige emigrant

Bij hoge uitzondering is het aan de 18-jarige Albert Jan Dollekamp toegestaan te emigreren naar Canada. Op 17 Juni a.s. vertrekt hij per stoomschip "Waterman" vanaf Rotterdam naar Owen Sound (Ontario) en zal aldaar geplaatst worden op een groot landbouwbedrijf. Hij is de eerste uit onze gemeente die Naar het veelbelovende Canada vertrekt.

En enkele jaren later op 9 juni 1950:

Naar Canada

De 21-jarige zoon Jan Hendrik van De landbouwer J. H. Velkamp, M 218 (Achterhoek) zal Dinsdag a.s. met de "Volendam" naar Canada vertrekken. Hij zal worden geplaatst op een grote farm te Truro in de staat Nova Scotia.

Jan Hendrik was in 1929 geboren aan de Luttekeveldweg. Ondanks het feit dat hij geen woord Engels sprak vertrok hij in het volste vertrouwen dat hij in Canada wel op zijn pootjes terecht zou komen. Hij had een papiertje bij zich met het adres van de boer waar hij, volgens de emigratiedienst, waarschijnlijk wel werk zou krijgen. Voet aan wal gezet hebbende hing hij een kaartje met dat adres om zijn hals en medereizigers wezen hem de juiste treinen aan om in Truro te komen. En ja, daar kon hij als boerenknecht aan het werk. Helaas waren de verdiensten niet florissant en al snel vertrok hij en zocht beter betaald werk. Hij had slechts één doel voor ogen: als zelfstandige ondernemer aan de slag. Hij vond werk op tabaksplantages, in de mijnbouw en de wegebouw. Zwaar en onaangenaam werk, maar het betaalde goed. Zelfs in de binnenlanden van Alaska, in de bosbouw, tussen ruig volk, dat vaak uit voortvluchtigen be-

stond, ging hij aan de slag. Jan Hendrik wist overal geld uit te slaan, zo verkocht hij zijn klompen aan iemand die er een onwaarschijnlijk hoog bod op deed. Hij wist dat zijn familie in Nederland ieder jaar een pakket stuurde waarin sowieso een nieuw paar klompen zat.

In 1961 trouwde hij met Betty Ross, een Canadese, en kocht een akkerbouwbedrijf ter grootte van 50 ha van zijn zuur verdiende geld. En hoewel dat een omvangrijk bedrijf genoemd kan worden, ging hij ook nog in loondienst werken. Daarmee stopte hij toen hij zijn bedrijf uitbreidde met een pluimveetak, die uiteindelijk de hoofdactiviteit werd. Het is overduidelijk dat Jan Hendrik in Canada goed heeft geboerd. Bovendien maakte hij zich ook in het maatschappelijk leven in zijn nieuwe omgeving verdienstelijk. Lang was hij gemeenteraadslid in zijn woonplaats Milcrove en actief in het kerkelijk leven. Z'n oude vaderland heeft hij nog niet vergeten, geregeld komt hij nog op bezoek bij zijn verwanten in Markelo. Van zijn twee zoons is er een boer geworden en de andere vice-president van de Bank of Toronto.

Arend Jan Veltkamp (*1934) volgde het goede voorbeeld van zijn broer en vertrok in 1952 naar Canada. Daar werd hij in eerste instantie door Jan Hendrik opgevangen. Samen trokken ze naar de goed betaalde, maar zware karweien. Na vijf jaar had hij voldoende gespaard om ook een boerderij te kopen. De eerste had een omvang van zo'n 60 ha. Met het oog op toekomstige investeringen bleef hij, voorlopig 's nachts, in loondienst werken, o.a. als kraanmachinist. Daar hij geen uitbreidingsmogelijkheid had, ruilde hij enkele keren zijn bedrijf voor een groter, zodat uiteindelijk een boerderij ter grootte van ongeveer 250 ha zijn eigendom was. Arend Jan, die in 1957 trouwde met Geertje Bootsma, overleed in 2000. Geertje woont nu met haar ongehuwde zoon in een woning bij hun boerderij in Kincare. Geen van de kinderen zag heil in de voortzetting van het bedrijf.

Als derde van de familie Veltkamp vertrok, ook nog op jonge

leeftijd, Hendrik Jan (*1942) in 1960 naar Canada. Hij kreeg eerst onderdak bij zijn broers, werd echter al snel, via contacten bij de kerk, knecht op een boerderij van de heer Schaeffer. Deze werd een soort mentor voor hem. Uiteindelijk kocht hij een grote boerderij met melkvee en akkerbouw van deze Schaeffer. In 1964 trouwde Hendrik Jan met Marti Bootsma, een schoonzuster van Arend Jan. Het echtpaar kreeg vijf kinderen, geen van hen koos voor het boerenvak. De boerderij werd dan ook verkocht en in het dorp Milverton werd een klein bedrijf van 25 ha overgenomen, waarop ze een nieuw woonhuis lieten bouwen. Om iets om handen te hebben wordt er een klein loonbedrijf geëxploiteerd. In het maatschappelijk leven houden ze zich vooral bezig met activiteiten in en om de Kerk.

Uit Markelo zijn nog velen vertrokken, o.a. leden van de fam. Olydam, Dollekamp, Amtink, om elders een nieuw bestaan op te bouwen. We kozen een paar voorbeelden om in dit artikel te beschrijven. Het verhaal van anderen is nog niet of nog niet geheel bekend bij ons, we houden ons aanbevolen om ook die verhalen te noteren en eventueel in een volgend artikel op te nemen.

Lezing over emigratie in Markelo

De gedachte aan emigratie leefde in de jaren na de tweede wereldoorlog bij veel jonge mensen. Daarom werd in maart 1951 vanuit de Culturele Contact Commissie een lezing georganiseerd door prof. Dr. De Vries Reilingh met als titel: “**Is emigratie voor Markelo noodzakelijk**”.

Prof. De Vries Reilingh was leider geweest van de volkshogeschool Diependaal. Hij kwam tot de uitspraak dat Markelo slechts een geringe emigratie-behoefte nodig had. De bevolkingsgroei in onze buurt was klein en door ontginningen kon grotendeels in de behoefte aan landbouwgrond worden voorzien. Ook gaf hij aan dat landbouwemigranten aan twee voorwaarden moesten voldoen n.l.: grote technische vaardigheden (de kleinschaligheid van de bedrijven hier komt in Amerika, Canada en Australië niet voor. Als tweede voorwaarde noemde

hij: de geestelijke gesteldheid. Markeloërs waren z.i. hokvast, gehecht aan hun bedrijf, familie en traditie. Positief stond daar tegenover: arbeidzaam, spaarzaam, gestadig, sober en nuchter. Jonge gezinnen maakten, zei hij, de beste kans om zich aan te passen.

Maatschappelijke organisaties waren, zoals we zagen bij de Veltkamps, zowel bij de vorming als bij de uitvoering van het emigratiebeleid betrokken. Uiteindelijk zou bijna een half miljoen Nederlanders naar nieuwe, overzeese vaderlanden vertrekken in de jaren 1945-1967. De grauwe armoede van de jaren van Wederopbouw en de Koude Oorlog in Europa vormden een andere motivatie om te vertrekken. Boeren zochten hun heil in Brazilië, oorlogsbruiden in Canada. Niet alleen Noord Amerika was in trek, ook Canada, Australië, Nieuw Zeeland en Zuid Afrika namen grote groepen Europeanen op. Na de Tweede Wereldoorlog was er een groot tekort aan schepen die ingezet konden worden voor het vervoer van emigranten. Het gevolg was dat de emigranten soms maanden moesten wachten op hun overtocht. In 1948 waren de Volendam en de Sibajak de eerste schepen die emigranten naar hun nieuwe vaderland vervoerden. Vanwege de geringe capaciteit werden in de jaren 50 in opdracht van de Nederlandse regering schepen die tijdens de oorlog waren ingezet voor het transport van troepen omgebouwd tot passagiersschip. Aan boord van deze schepen was ruimte voor gemiddeld 800 emigranten.

Sibajak

Nu

Vroeger was het armoe die Nederlandse emigranten het land uitjoeg. Tegenwoordig is het de loopbaan die tot een buitenlands avontuur verleidt. Steeds meer Nederlanders dromen van een toekomst in een ander land. Toch valt het veel emigranten niet mee.

Wat is er aantrekkelijker dan de koffers te pakken en te vertrekken naar een zonnig oord, ver weg van druilerig, overvol Nederland? Het verlangen naar het buitenland heeft ook de jeugd bereikt: 44 procent hoopt in de toekomst te emigreren. Ondertussen zijn in de eerste negen maanden van 2006 bijna honderdduizend mensen vertrokken. Dat waren er 12.000 meer dan in dezelfde periode het jaar ervoor. Een veelvoorkomend motief is dat veel mensen op zoek zijn naar een zomers vakantiegevoel in het dagelijks leven. Dat vakantiegevoel moet het liefst permanent zijn. Een andere beweegreden is voor veel mensen dat ze zich niet meer lekker voelen in Nederland. Te veel regeltjes, te weinig ruimte, te weinig ontplooiingsmogelijkheden. Ze denken dat dit b.v. in Spanje niet zo is.

Dat ruim de helft van de geëmigreerde Nederlanders binnen acht jaar terugkeert, wordt wel eens vergeten. Drie jaar geleden ging het om ruim twintigduizend emigranten. Verwacht wordt dat het aantal remigranten dit jaar nog hoger zal uitvallen. Vanaf januari tot eind juli 2007 waren er ten opzichte van dezelfde periode in 2005 al 2000 Nederlanders meer teruggekeerd. Home sweet home?

Met name jongeren gaan terug naar Nederland omdat het moeilijk is om in een vreemd land geld te verdienen. Taal is vaak een probleem, want je leert het niet 'even' door elke dag bijvoorbeeld Spaans te praten. Dat blijkt gewoon niet zo te zijn. Verder liggen de lonen veelal een stuk lager dan in Nederland en is het dagelijks leven meestal niet erg veel goedkoper.

Toch blijven ondernemende personen het risico nemen en starten elders een bedrijf. Uit Markelo vertrok in 2007 de familie Rohaan van de Goorseweg naar Duitsland, meer mogelijkheden en minder regels lokten hen daar heen.

Wat we zeker niet moeten vergeten is dat asielzoekers die naar ons land komen dezelfde motieven hebben om hun land te verlaten als al de Nederlandse emigranten hadden en nog hebben: slechte politieke, economische of godsdienstige omstandigheden in het land van herkomst.

*'De Marke van Stockum' en de "De Marke van Markelo" J. Stoelhorst
'Thuis in Spanje' Marjo Bekema
Met dank aan de familie Ter Balkt voor de gegevens over de familie Wissink.*

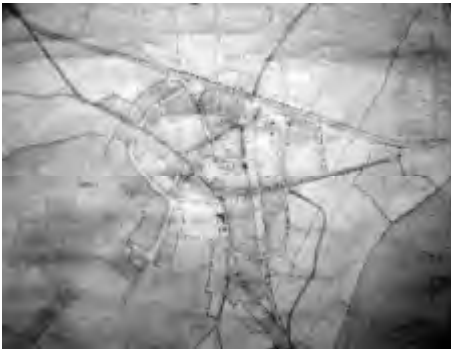
Gedichtjes

Uit Frankrijk ontsnapte onlangs
vanuit een fokkerij een gans.
In Elsen eindigde haar vlucht
en sprak zij, zichtbaar opgelucht,
tegen haar soortgenoten daar:
"Geloof me het is zeker waar,
dat als de Fransen zich gaan roeren
gans, pas dan maar op de boeren."

Een opgewonden vinkenpaar
vertoefde in de Stoevelaar.
Het stel was druk met nesten bouwen
ze waren vast van plan te 'trouwen'.
Na heel veel zoeken had de man
de plek gevonden waar dat kan.
"Mijn lief", floot hij, "Als ik hier vest
een stevig, veilig liefdesnest,
en 'k zoek hier voor ons voortbestaan
een goed betaalde 'vinkenbaan',
wil jij dan als mijn eigen vrouw
gaan zitten op het vinkentouw?
Zo komen wij dan als een paar
aan eten in de Stoevelaar".

Lijdensweg van een rondweg

Na jarenlang met dit fenomeen te zijn opgescheept weet heel Nederland wel wat een soapserie is. Zo kennen wij o.a. “Goede Tijden, Slechte Tijden” en de regiosoap “Jonge leu en oole grond”. Ons heuvelendorpje heeft echter zijn eigen soapserie, de “Lijdensweg van een Rondweg”. Een serie die zijn première beleefde op 23 januari 1941 in de raadszaal van de gemeente Markelo (nu Het Beaufort) en na ruim 66 jaar nog steeds een actueel onderwerp is. Er werd toen al gesproken over een rondweg om Markelo en het script en de tekeningen vonden wij in het archief van de Stichting Heemkunde Markelo. Het leek ons van belang om daar wat nader op in te gaan omdat niemand gelooft dat er in de jaren 1939 -1940 al gesproken werd over een rondweg. In die jaren zijn er metingen verricht en heeft Ir. Verdenius een uitbreidingsplan ontworpen waarin tevens een rondweg was geprojecteerd. We praten over een rondweg maar in feite was het een rechte weg die om de toenmalige kom van Markelo zou lopen.

Uitbreidingsplan 1941 Pijl = ingang Beukenlantje

Komend van Goor is het Beukenlaantje de ingang van deze weg. Deze loopt dan in rechte lijn, over de Noord Achteresch, door naar de Holterweg waar hij ongeveer uitkomt op de plaats waar in die periode de Dijkerhoekerweg begon. In het gebied waar genoemde rondweg gepland was, stonden toen geen woningen, alleen een enkele boerderij.

Onder leiding van Burgemeester mr. A.P. Korthals Altes werd over dit ontwerp uitvoerig gediscussieerd, waarbij Ir. Verdenius tekst en uitleg gaf. Een deel ervan werd behandeld in een geheime zitting omdat het hier ging om bezwaarschriften die waren ingebracht tegen deze uitbreiding. Enkele raadsleden wilden eerst de situatie ter plaatse bekijken om dan pas te kunnen oordelen over dit plan. De burgemeester wees dit voorstel resoluut af met de opmerking: *“dat zij allen de gemeente wel door en door kennen en precies weten om welke gronden het gaat. De raad heeft voldoende gelegenheid gehad om rond te kijken.”* Tijdens de vergadering is dit voorstel nog drie keer weer aan de orde geweest. De burgemeester hield echter voet bij stuk. De raad bestond (inclusief twee wethouders) uit 11 personen. Twee raadsleden waren afwezig. Het plan werd aangenomen met 5 voor en 4 tegen. De voorstanders van de bezichtiging (hoewel zij in principe niet tegen waren) hebben later toch tegen gestemd. Een wat wonderlijk argument om tegen te stemmen. Doordat de Duitse bezetter in augustus 1941 de gemeenteraad buiten spel zette, is het plan niet doorggegaan. Voor zover wij kunnen nagaan is in de eerste jaren na de bevrijding dit plan ook nimmer ter sprake geweest.

Wel lezen wij in het krantenberichtje van 4 november 1953 dat G.S. de staten van Overijssel hebben voorgesteld om van provinciewege een rondweg om Markelo aan te leggen en te onderhouden. De weg zal dan de verbinding vormen tussen de provinciale weg Herike-Markelo en Markelo-rijksweg Goor-Lochem. Uiteindelijk werden de Pr. Irene- en Pr. Beatrixstraat aangelegd.

Ontsluitingsweg

In 1957, toen de eerste woningen aan de Tolweg zijn gebouwd, is ook sprake geweest van een ontsluitingsweg door de Noord-Achteresch, vanaf de Rijssenseweg naar de Holterweg. Het plan heeft het levenslicht niet aanschouwd, omdat men kon rekenen op flinke weerstand vanuit de agrarische sector. De meeste raadsleden waren ook agrariërs. Het ging hier om een waardevol agrarisch gebied met een landschappelijk cultuur historische waarde. Het denken van de landbouw lag toen heel anders dan nu.

Bedrijventerreintje “De Esch”

De soapserie kabbelt door tot in 1964 als er gesproken wordt over een bedrijventerreintje. De aanleg van een industrieterrein werd nodig geacht, met name voor de uitbreiding van de broodfabriek van de fa. Klumpers, een uitbreiding die later niet doorging. Wel zag het bedrijventerreintje het levenslicht, hoewel daar voorwaarden aan waren verbonden.

Uit de toelichting d.d. november 1964 behorende bij het vigerende uitbreidingsplan in onderdelen “Industrieterrein Achteresch”, gelegen in de gemeente Markelo staat het volgende aangegeven:

- Het natuurschoon rondom Markelo maakt het vinden van een juiste situatie moeilijk. Inmiddels vragen ook de moeilijkheden met de Rijksweg door het dorp om een oplossing.
- Besloten is deze Rijksweg in de toekomst ten noorden van het dorp om te leiden. Van de Esch, die ten noorden van Markelo ligt, wordt door het nieuwe tracé een stuk afgesneden. *(zoals deze op de kaart van 1941 reeds is getekend)*
- Hierdoor gaat van dit afgesneden gebied de waarde van de Esch grotendeels verloren. Het gemeentebestuur heeft gemeend een gedeelte van dit gebied dan ook de bestemming industrieterrein te geven
- Alhoewel de toekomstige omleiding nog wel veel noordelijker zal komen, is besloten het industrieterrein niet in

noordelijker richting groter te maken, in verband het uitzicht van de Kop'ren Smorre op de Esch.

Zowel bij de aanleg van het industrieterreintje als in latere jaren werd de aanleg van een rondweg geopperd, doch het stuitte steeds op fel verzet van de plaatselijke middenstand. Het zou voor hen de nekslag worden door het omzetverlies dat zij zouden lijden. Ondanks het feit dat deze weg er niet is gekomen en steeds meer verkeer zich door het dorp priemt, is het aantal middenstanders afgenomen.

Noodgrepen

Het verkeer door Markelo neemt zodanige vormen aan dat de E 8 door Markelo verbreed moet worden. Hiertoe wordt ook de boerderij van Bode (Eungs) gesloopt. Dan komt ook het punt aan de orde dat er stoplichten moeten komen bij de kruising aan de Goorseweg. (Op dit moment weer heel actueel). In een krantenartikel van 1 november 1972 lezen wij: *“Rijkswaterstaat wil op de kruising Goorseweg – Pr. Beatrixstraat – Pr. Irenestraat geen stoplichten plaatsen en B. en W. van Markelo zijn het met de waterstaatsdeskundigen eens dat de verkeersveiligheid op dit kruispunt niet gediend is met verkeerslichten. Stoplichten leiden volgens het college tot enorme files met veel kans op botsingen in de staart, tot lange wachttijden, tot een drastische reconstructie met opstelvakken etc.”*

Reeds eerder had de middenstandsvereniging al verklaard dat zij niet blij zijn met de toenemende verkeersdrukte (krantenart. 6 juni 1972). Hierin staat ondermeer:

“Nu een gedeelte van de E8 (A1) is opgesteld tot Holten wordt het in Markelo steeds drukker. Nu denderen grote vrachtwagens en personenwagens het dorp binnen. Soms zijn er al files van 300 meter. Daar kun je tussendoor niet oversteken. De drukte in de Grotestraat in Markelo is te groot om nog gezond te kunnen zijn, vinden de middenstanders”. Wat een verschil met acht jaar geleden.

75 jaar

De soapserie kabbelt niet meer maar sleept zich voort. In de tachtiger en negentiger jaren wordt de rondweg verschillende keren in de wandelgangen (proefballonnen) aan de orde gesteld, maar dan stuit het weer op weerstand van... de Markelose Middenstand. Die kijken naar omliggende plaatsen waar wel een rondweg is gekomen. Zij vinden dat het in die plaatsen te rustig is geworden.

Nu men, anno 2007, zover is dat alle neuzen in dezelfde richting wijzen is het bijkans te laat voor een rondweg, simpelweg omdat daarvoor geen goed tracé te vinden is.

Markelo zal pas echt goed op de kaart staan als over 10 jaar de soapserie "De lijdensweg van een rondweg" haar 75-jarig jubileum viert.

*Donderdagmorgen, 7 februari 2008, om 10.00 uur
Het verkeer wringt zich weer door de Grotestraat.*

Tijdmeting

Mijn moeder kwam de huiskamer binnen, keek op de klok op de schoorsteenmantel en zei tegen mijn broertje en mij: "Schieft op jongens, over een halfuur komt je vader thuis en je weet dat hij geen rommel wil zien op tafel als we gaan eten". Ook in je jeugd was 'de tijd' bepalend voor wat je deed of moest doen en dat is zo gebleven. De blik op de klok of het horloge bepaalt of we ons moeten haasten om de trein of bus te halen of dat we het kalm aan kunnen doen. En als je oud bent geworden dan is ook de grote vraag op een stil moment: "Hoeveel tijd heb ik nog?" Maar wat is tijd eigenlijk? Een ongrijpbaar iets dat we aflezen op onze torenklok hier in Markelo, of toch nog iets anders? Een geheimzinnig verschijnsel?

"Als iemand het me vraagt, weet ik wat tijd is, maar als iemand me vraagt om hem dat uit te leggen, dan weet ik het niet". Dat schreef in de vijfde eeuw de kerkvader Augustinus en hij had gelijk, want er is geen eenvoudig antwoord te geven op die vraag. Het is alleen mogelijk om te spreken over het verleden, het heden, en de toekomst, oftewel over gisteren, vandaag en morgen, zonder in te gaan op de tijd als verschijnsel op zich. Alle filosofen hebben erover nagedacht en erover geschreven, maar niemand kwam bijvoorbeeld uit de vraag of de tijd een begin en een eind heeft en of de tijd had bestaan zonder een heelal, de aarde of de mens als waarnemer ervan.

Ik probeer het ook liever niet, maar wil het hier hebben over het meten van de tijd, datgene wat ons horloge of de torenklok aangeeft. Een ding is zeker: de tijd gaat voorbij zonder dat we weten wat het is en omdat te zien gebruiken we hulpmiddelen. Eerst waren dat heel eenvoudige en daar is de mens al heel lang geleden mee begonnen. In eerste instantie deelde men de tijd in naar de jaargetijden. De oude Egyptenaren hadden twee tijdperken, de overstroming van hun landerijen elk jaar door de Nijl en de daarop volgende zaai- en oogsttijd. Zo ook de Romeinen, die een zomer- en een winterperiode kenden. Andere volken letten op steeds terugkerende gebeurtenissen in de natuur, zoals de

vogeltrek, het groen worden van bomen en struiken en het langzaam toe- of afnemen van het dagelijkse zonlicht. Zo ontstonden primitieve jaarkalenders, die het verloop van de tijd aangaven. Langzamerhand kregen de mensen behoefte aan een onderverdeling van die perioden van het jaar. Daar-door ontstonden kalenders met de maanstanden, die immers een vast verloop kenden, als indeling. In Babylonië werden bijna vijfduizend jaar geleden de eerste jaarkalenders op kleitabletten beschreven, gebaseerd op de zonnestand en onderverdeeld binnen het jaar met maanstanden van 29 of 30 dagen.

Een kleitablet met spijkerschrift

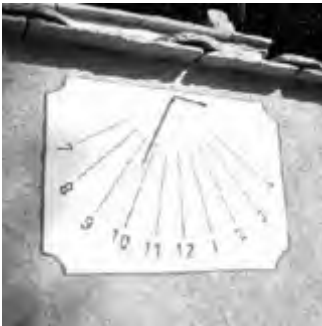
Het begrip **maand** werd ook elders ingevoerd en ook die tijdeenheid werd later weer onderverdeeld in weken. Zo ontstond er in het oude Israël de week van 7 dagen, die algemeen is overgenomen, kenden de Assyriërs een week van 5, de Romeinen van 8 dagen en de Egyptenaren een 10 daagse werkweek. De daarop volgende indeling van de dag danken we aan de Babyloniërs, die de dag in twaalf nacht- en twaalf daguren splitsten, door alle andere volken later overgenomen. De onderverdeling van het uur in 60 minuten en van de minuut in 60 seconden is nog steeds gebaseerd op het rekensysteem van het oude Babylon en niet op ons huidige tientallige stelsel.

Meetinstrumenten

Tot hier is het alleen gegaan over de tijd als begrip en de indeling daarvan. Dan nu iets over de meetinstrumenten die gebruikt worden bij de indeling van de tijd. Dan kom je bij het vernuft van mensen om dingen te maken die hem kunnen helpen om de tijd zichtbaar te maken. Om nuttig te zijn voor hemzelf en zijn medemensen.

Voordat we bij ons moderne polshorloge zijn aangekomen zijn er vele eeuwen gepasseerd. In verschillende, soms ver uiteen liggende streken heeft de mens methoden bedacht om de tijd te meten, om die zogezegd zichtbaar te maken.

Het eerste instrument was de zonnewijzer. In Egypte was al bekend dat als je een staaf rechtop in de grond zette je, aan de lengte en de stand van de schaduw op de grond, kon zien hoe laat het was. Reeds in 3000 v. Chr. werd zo al een bruikbare vorm van tijdaanduiding ontwikkeld.

Zonnewijzer

Tenslotte creëerden de Romeinen het type zonnewijzer dat tot op heden wordt gemaakt. Als sierlijk object in sommige tuinen is het nog vaak te zien.

Echter toen in 1335 in Milaan de eerste openbare torenklok in gebruik werd gesteld die de uren sloeg, was het eindpunt van de

ontwikkeling van de zonnwijzer gekomen. De klok uit Rouaan, uit 1389, die nog steeds bestaat, sloeg zelfs elk kwartier, zodat alle burgers voortdurend aan de tijd werden herinnerd.

Los van de uitvinding van de zonnwijzer waren ook andere manieren ontdekt om de tijd te meten, zoals het wateruurwerk : een reservoir gevuld met water dat gecontroleerd langzaam leegliep zodat je aan de hoogte van het waterpeil kon aflezen hoeveel tijd er was verlopen na het openen van het afvoergat. En dan was er de vuurklok, in zijn meest eenvoudige vorm een kaars waarop met kleine lijntjes per uur of halfuur een streep was gezet. Een mooiere vorm was een olielamp waarbij je op de glaswand kon aflezen hoeveel olie er was gebruikt sinds het aansteken. Tenslotte had je dan nog de zandloper. Twee glazen bollen, verbonden door een klein gaatje in het midden, in de ene bol fijn zand, in de andere niets. Door het glas om te keren loopt de vastgestelde hoeveelheid zand door het kleine doorstroomgaatje in een tijdspanne die steeds even lang is.

Oorspronkelijk aan boord van schepen gebruikt sinds de 12e eeuw om voor de nachtwacht, de periode die 4 uur besloeg, de tijd te meten. Later gebruikt op de preekstoel als teken voor de predikant dat het tijd werd om zijn preek te beëindigen. In de keuken is de zandloper nog lang in gebruik gebleven als ouderwetse eierwekker. Een eenvoudig maar doelmatig instrument zonder technische hoogstandjes. Allemaal mogelijkheden om de verglijdende tijd ongeveer vast te stellen.

Zandloper

Er kwam toch behoefte om nauwkeuriger de tijd te kunnen bepalen, zo werd het raderuurwerk uitgevonden door een onbekend gebleven meester-instrumentmaker in de 13e eeuw. De torenklok was er het eerste openbare gevolg van, aan het eind van de 13e eeuw kwam die in gebruik. Zo'n klok was zelfs zo

groot en krachtig dat ze de tijd met een luiklok kon aangeven. In Noord-Nederland schijnt het eerste exemplaar dat van Utrecht geweest te zijn (1369). Het oudste nog bestaande uurwerk is het torenuurwerk van de kathedraal van Salisbury (1386).

In de toren van de Martinuskerk in Markelo is een modern uurwerk geplaatst dat niet met de hand bediend behoeft te worden. Het vorige uurwerk dat nog bij de ingang onder de toren staat, werd vervaardigd door de firma J.v.d.Kerkhof uit Aarle Rixtel

Deze klok staat onder in de toren van de Martinuskerk te Markelo

en dateert uit de 19^e eeuw.

Over dit uurwerk zijn een aantal knipsels uit de Gelders – Overijsselse Courant bekend, waaruit overduidelijk blijkt dat die klok lang niet altijd de juiste tijd aangaf.

13 maart 1981***Torenklok***

MARKELO. _ De bevolking van Markelo is al vier dagen “niet bij de tijd”. Zolang al is de torenklok van de Ned. Hervormde kerk kapot. “Een schande voor de gemeenschap”, vindt koster Slomp.

Er is tienduizend gulden beschikbaar voor reparatie (die is bij de begroting uitgetrokken), maar het wachten is nog op de raadsvergadering waarin deze kredietverlening kan worden besproken. Of dat in maart nog kan gebeuren is de vraag.

25 maart 1981***Torenklokreparatie in Markelo***

MARKELO. De torenklok van Markelo stoort steeds vaker. Om deze storingen te verhelpen zijn onder meer drie nieuwe luidapparaten, andere kettingen en een nieuwe schakelklok nodig. Dat komt de gemeente te staan op 10.760 gulden. De gemeenteraad beslist dinsdagavond of geld voor de vernieuwingen beschikbaar komt.

Tot zover heb ik het alleen gehad over de tijdmeting in het openbaar, al of niet hoorbaar, maar in ieder geval zichtbaar voor iedereen. Met de uitvinding van het kameruurwerk kwam de tijdmeting het huis binnen. De oudst bewaarde kamerklok is die van Philips de Goede van Bourgondië uit 1467. Al spoedig kwam een echte uurwerkproductie op gang, vooral in Frankrijk en Zuid Duitsland.

Rond 1550 waren daar al vele uurwerkmakers actief en tegen 1600 werden ook in Nederland en Vlaanderen veel klokken vervaardigd. In 1656 vond Christiaan Huygens het slingeruurwerk uit en deze fundamentele verbetering had grote invloed op de kwaliteit van de tijdmeting.

*Christiaan Huygens, door Caspar Netscher,
1671 Museum Boerhave Leiden*

In Markelo werd nog heel lang de tijd 's avonds en 's nachts door de nachtwaker omgeroepen. Pas in 1911 werd de functie van nachtwaker afgeschaft.

Van een uurwerkmaker in Markelo zijn mij geen gegevens bekend, maar vlakbij, in Goor, werd in 1678 een klok, die nog bestaat, gemaakt door Jurriaan van Spraeckel en zijn de namen bekend van twee andere Goorse klokkenmakers: Antonie ter Swaek en Carol Wilhelm Bakker.

In het archief met de krantenknipsels vond ik een gedicht van Johanna van Buren uit 1939 dat toepasselijk is:

De oale klokke

*Door hank nog d'oale klokke, de klokke van weleer.
Het eenigst' uut zien volkshuus, det höölt e hoog' in eer'.*

*En trekt e 's maens en 's oavens den punder noa umhoog',
Dan geet met leefid' en eerbbeed langs 't glimmend' holt zien oog'.*

*'t Is of uut eer' gedoante zien mooder um ankik...
De oale klokke dut mar, van tikke... takke... tik...*

*Het is zien goo gesteernte, wödt um den drifte maans
Den masschop an de mure hööldt um wel in belaaans.
Want d' oale klokke dut mar, getrouw noa eeren aard,
Van tikke... takke... tikke... zoo deftig en bedaard.*

*En sleet um de zoezaansiej ne minnigheid uut 't lood,
Dan zut e noa den slinger en 't geet al gaauw weer good.
Want d' oale klokke dut mar van tikke... takke... vedan,
't Is net allees of niks eer de röst ofnemmen kan...*

Helderden, februari 1939 JOHa. F. VAN BUREN

Het horloge

Tenslotte werd er een uitvinding gedaan om de tijd mee te dragen, op zak te hebben of aan de arm te bevestigen. Het **horloge** deed zijn intrede, het woord is afgeleid van het Griekse woord 'hoorologion', dat letterlijk betekent 'tijdzegger'. Het was de uitvinding van het veeruurwerk aan het begin van de vijftiende eeuw die dit mogelijk maakte. Eerst waren het vrij grote instrumenten, die bijvoorbeeld in rijtuigen werden aangebracht, maar die apparaten werden geleidelijk aan steeds kleiner zodat omstreeks het jaar 1550 het eerste, primitieve, zakhorloge werd ontwikkeld. Het zou te ver gaan alle verbeteringen te vermelden, in de eeuwen daarna aangebracht. In het eindproduct, het mechanische polshorloge, schitterden vooral de Zwitserse horlogemakers na ong. 1800 als absolute meesters. Pas met de opkomst van de batterij-uurwerken na 1950 kregen zij concurrentie van Japan.

Atoomklok

Ik eindig met de atoomklok, een instrument met een nauwkeurigheid die gewoon onvoorstelbaar is. Zo loopt een klok met gebruik van de trilling van het atoom cesium-133 nauwkeurig met een afwijking van drie seconden in één miljoen jaar. Het

waarom van deze uiterste precisie ligt in de vereisten voor de ruimtevaart, noodzaak voor bijsturing van satellieten en bemande ruimtevluchten. Het verschil van een paar seconden bijvoorbeeld kan van levensbelang zijn bij de koppeling aan een ruimtestation of de uit te voeren correcties op de aantrekkingskracht van een te passeren hemellichaam zoals Mars, Venus of de Maan.

Maar die precisie gaat aan ons voorbij, zodat wij als Markeloërs al dik tevreden zijn dat ons torenuurwerk niet meer dan een minuut per dag voor- of achterloopt. Het is nu sinds jaren een elektrisch uurwerk, maar tot voor enige tijd was het een gewoon torenuurwerk, gemaakt door de firma Van de Kerkhof uit Aarle Rixtel, en staat nog te bezichtigen in de de toegang onder de toren.

De 'tijd' gaat voorbij

Dat is de gangbare opmerking die je maakt en als je ouder wordt is het vaak 'wat vliegt de tijd toch voorbij', maar ook dat is onjuist, want de tijd is eeuwig en onveranderlijk en wij zijn dat niet. Wij vliegen voorbij in de tijd. Het is maar even dat u dat weet na zoveel woorden omtrent "Tijdmeting".

J.H.Wassink

De Goastok

We woonden nog maar kort in Markelo en werden bij onze buurman de heer Post, oud-burgemeester van Landsmeer, op visite genodigd. Al snel kwam het gesprek op de goede oude gebruiken in Markelo en trots toonde hij het geschenk dat hij op zijn tachtigste verjaardag van de burens gekregen had: een goastok. Uit het westen van Nederland afkomstig wisten we uiteraard niet wat dat nou wel was. Maar vonden de volgende

verklaring: Het Twentse woord voor wandelen is goan. Een meer Twentse benaming voor wandelstok is dan ook 'goastok'. Deze naam werd in 1935 door een correspondent van het "Twentse Dagblad Tubantia" bedacht toen hij een artikel schreef over de ouderwetse Markelose wandelstokken die waren gemaakt van sleedorenhout en getooid met een ganzenpennen en paardenhaar gevlochten handvat.

De gaostok werd voor diverse praktische en rituele zaken gebruikt. Hij werd bij voorkeur gemaakt van een tak of een wortel van de mispel. Het harde hout was erg geschikt om een wandelstok van te maken. Een jonge tak werd daarbij 'omsnoerd' door een kamperfoeliestengel, een zeer welriekende maar ook een wurgende killer, zodat de goastok op natuurlijke wijze een mooie gedraaide vorm kreeg. Later toen de mispel minder geteeld werd, stapte men over op sleedoorn- en meidoornhout. De goastok was een attribuut voor boeren, marskramers en veehandelaars. De stok ging ook mee naar de kermis of naar de visite. Ook voor allerlei ceremoniële gebeurtenissen werd de goastok gebruikt. De 'brulfteneugers', de mannen die de gasten voor een bruiloft uitnodigden, gingen langs de deuren met een versierde goastok. Met de goastok werd er op de deuren geslagen om te worden binnengelaten. Eenmaal binnen zong men een lied. Dat begon met de regels:

'Goe'ndag in 't hoes

Hier zet ik mien koez (goastok)

Als er een kindje geboren was, versierde de vader zijn goastok met slingers. Bij het aanzeggen van een overlijden gebruikten 'groeveneugers' ook hun goastok. Men klopte met de stok op de deuren en vertelde dan wie er overleden was.

Op internet vonden we dit gedicht over de goastok:

Nen steun veur aj wilt goan,

Of aj gevoar van oe of wilt sloan.

Al is t'er gineen in weg of steg,

't is oen kameroad op oen'n weg.

Hee is dreejt en vormt deur 't leem,
den vorm hef'n kamperfoelie 'm geev.n.

*Zoonder den was den stam stief en recht
Noe is de vorm deur'n kamperfoelie op'legd*

*"t is nen spiraal den opwaarts geet,
want verget dat bie dissen stok ok neet.
Kiek efkes um meer vaak veuroet
Dan komt 't leemn 't beste oet.*

Markelo heeft een zeer oude traditie in het maken van goastokken. Speurend in de krantenknipsels kwamen we een artikel in Het Nieuwsblad van Het Oosten tegen dat ter gelegenheid van de 80^e verjaardag van de bekendste goastokmaker uit Markelo, Koek Gait, in 1941 werd gepubliceerd.

Koekgait vlecht een handvat.

Hierin kwam hij zelf aan het woord". Dat artikel willen we u niet onthouden:

Weet ge wat 'n "goastok" is?

*Bezoekt dan eens den ouden 79-jarige heer
Roosdom te Markelo*

De “ouderwetsche“ wandelknuppel aan de vergetelheid ontrukkt.

Indien ge in deze nerveuze, spannende tijden het drukke stadsleven wilt ontvliden en rust wilt zoeken op “het land” trekt u dan eens naar ’t rustieke Markelo. Dwaal eens langs de karakteristieke hoeven van de buurtschap Elsen of Stokkum, ga den Herikerberg op om te genieten van ’t prachtige heuvellandschap en gij zult ervaren hoe mooi de streek hier is. Hier op ’t platteland leeft men nog in vele dingen bij ’t oude, waaraan men zich hecht met taaie Saksische vasthoudendheid. Helaas heeft de nieuwe tijd veel oude dingen doen verdwijnen. Oude gebruiken krijgen een “modern” tintje.

Moderne voorwerpen hebben de plaats ingenomen van oude, die misschien veel beter waren, doch “uit den tijd” geraakten. Zoo’n uit den tijd geraakte is de “goastok”, een stok om mee te gaan, dus een soort wandelstok. De folklorist zal tevergeefs ergens in Twente een ouderwetschen boerenwandelstok vinden. In geen enkele boerenhoeve, waar men nog aan het ouderwetsche is gehecht, zal men er u een kunnen toonen. De echte goastokken zijn verdwenen, alsof een geheimzinnige macht ze heeft meegenomen. En toch, desondanks zal men in tal van woningen ook buiten Twente nog een goastok aantreffen. Er moet dus een maker van zulke goastokken zijn, en die is er gelukkig ook. Het is de heer G. Roosdom te Markelo, bekend onder de bijnaam Koek-Gait, naar zijn vroegere beroep van bakker. Vraag in Markelo naar Roosdom, en ge loopt de kans, dat men u naar de Schipbeek of naar Stokkum stuurt, want de naam Roosdom komt meer dan eens in den burgerlijken stand van Markelo voor. Maar als ge vraagt naar Koek-Gait dan zijt ge er al spoedig. Ga den Goorschen weg op, komende van Markelo, sla even voorbij het kerkhof het weggetje links in en ge vindt op 500 M. afstand in het land in de “Koekoek”, zooals men de streek noemt, een vriendelijke, bescheiden boerenwoning, met die helroode pannen als uit ’n speelgoeddoos. De Roosdoms zijn vriendelijke menschen en de bezoeker wordt onmiddellijk op zijn gemak gezet bij een flinke kachel. Even wachten en dan verschijnt

“Koek-Gait”, den goastok-maker, een krasse oude, levenslustige baas, die op 17 April a.s. 80 jaar wordt.

Bij den goastok-maker.

Goastokken komen op tafel, papieren worden er bij gelegd en de rest doet Gerrit Roosdom zelf: hij vertelt. Hij is een gezellige prater, die de gave heeft den bezoeker te boeien. En vooral in dat “oole Maarkelsche” dialect kan hij zich zoo aardig uitdrukken. Roosdom heeft heel wat bezoekers gehad in de jaren, dat hij de goastokken vervaardigt. Dat getuigt zijn aantekenboekje, een soort orderboek en journaal tegelijk, want alle ‘orders’ staan er ten voete uit in beschreven. Uit die orders blijkt de belangstelling voor de stokken, die gestuurd zijn naar den verren omtrek naar Groningen, Amersfoort, Utrecht, Amsterdam, Gorssel, Zwolle, maar ook naar Djambi op Sumatra. Zelfs was er een stok bij voor den consul van Portugal en ook naar Noord-Amerika, Engeland, Duitschland, vonden de goastokken via het bescheiden huis in Markelo hun weg.

Natuurlijk ligt ons de vraag op de lippen hoe de oude Roosdom aan het stokken maken kwam. “Dat za’k es vertellen”, zegt Gerrit Roosdom. “In 1932 was er een autotocht naar Arnhem, waaraan ik ook meedee. Ik hadde miej zoovölle meugelik oalerwetsch an’etrökken, omdat ‘k doar van hoal. Ik hadde ‘t roodzieden halsdeuken oet mien jonge joaren um ‘n nek, met ‘n platen knup veur ‘n hals en twee strikskes en de ole met troan esmeerde schoone aan met zilveren gespen (gespels zeit de boerenleu hier). Ik ginge den dag oet um te kieken,” aldus Roosdom, “meer ik vernomme wal ik harre den dag ankiek van alle man. Too kwam van de folklore vereniging de brulfte vuur de Koninginne in Apeldoorn op 31 Augustus. Ik moest mee, *zee wilt oe met heb’n*, zee Hans van ‘n dokter. Det wasken mie gin water of, ik mosse diens doon as ‘Bessevaer’. Nen Bessevaer, dach ik, mut ok nun stok hebben. Zooas det nun rechtschappen Bessevaer past of betaamt, meer hoovulle muite ik ok dee, ik konne naargens ginne oolderwetschen stok bekommen of bevrogen. Dee had ‘k de laatste vieftigjoar neet ezeen. Mien oom, Gerrit Hendrik Roosdom op de boerderie Endeman (*onde raan*

de Kattenberg. Gezien de leeftijd van Gerrit Roosdom moet dit rond 1875 zijn geweest), den maken ze nog. Joawa, den maken ze nog en doar he'k 't van eleerd", herhaalt de gemoedelijke verteller met nadruk. En zoo is't kommen det dee stökke wie in zwang beent ekommen".

't Begin was er en al spoedig kwamen er belangstellenden, die den stok zeer mooi vonden. Brulfteneugers konden al spoedig onder de eerste klanten worden gerekend. Markeloërs volgden en niet lang daarna, vooral toen een foto van den oude man met de goastokken was gemaakt door den fotograaf Hartgerink te Diepenheim, die in den stok een aardig foto-object zag, nam de belangstelling toe.

Hoe wordt de stok gemaakt?

Als 't wintert, zoo in November, dan gaat de oude Roosdom langs de akkerwallen van boeren en zoekt daar met kennersblik eschdoorn- of sleedoornhout: hard, sterk hout. Dat vergaren duurt tot maart, "veur 't hooft begint te warken. 't Mut dood hoalt weên", zegt de heer R. met het gebaar van een kenner. De stokken worden geschild en te drogen gezet. Ze moet recht gemaakt worden en dan gaan ze over de knie in letterlijken zin des woords. "Zo geet 't ook met de mensche. Aj ze aaltied 'n zin geewt, dan kommt ze nooit rechte te stoan. Ze mut 'n moal over de knee hen", filosofeert de handwerker. Dan begint de versiering. Het handvat wordt bevlochten met spleten van ganzenpenen, die met een bundeltje mooi zwart paardenhaar van ½ cm worden vastgesnoerd. Het handvat is dan wit en zwart geruit. De knop is gevlochten van een paar leeren riempjes, bevestigd met koperen "Koetsnagels", zooals de heer R. ze noemt. Onderaan eveneens een leeren versiering met koetsnagels. In het midden een pennetje voor een leertje, waar de hand door heen kan, zoodat ge hem niet hoeft te verliezen.

"Da's 'n oale stok met 'n droef eran, zee eens nen oale man tegen mij. "Of de stokken echt zijn, d.w.z. gemaakt volgens de oorspronkelijke wandelstokken? Dat kunt ge gerust aan Roosdom overlaten. "Nen oold menschke zee eens tegen mij; zoo warm de stökke, maar disse sint nog mooier". Men krijgt dus

waar voor zijn geld en tegen een redelijken prijs van een paar luttele guldens. Eiken stokken werden vroeger ook wel eens gebruikt, doch in hoofdzaak bezigde men mispelhout. Als een kwajongen boos is geweest zeggen de boeren in den omtrek nog wel eens: he mos met 'n mispel d'er wat umme hebbn. En wat dat ümme" is laat zich denken.... Het valt altijd niet mee om er "stoadig"aan te werken.

Het werk is peuterwerk en moet secuur gebeuren,

want paardenhaar kruipt en Koek Gait houdt veel van goed werk. Dat getuigen zijn keurige stokken, die hij mag laten zien. "De leu mut wat veur d'r geeld heb'n", zo luidt zijn gezonde handelsopinie. Toen de volkshoogeschool "Diependaal" geopend werd, toonde de heer Roosdom een goede noaber. Hij liep 5 km naar de school en bood een goastok aan, die dankbaar aanvaard werd en een eereplaatsje bij de schouw heeft gekregen. Een mooi staaltje van noaberplicht. Dat kennen de boeren hier wel! En de paardestaarten en de ganzenpennen? Waar komen die vandaan? Nu komen we in een geheim van het beroep, maar Roosdom is geen geheimzinnig doend mensch, die het monopolie angstig aan zich houdt. Hij laat een mooi stuk paardenhaar zien. Van 'n oold peerd'", voegt hij er aan toe. "Jonge peerden heb neet zulk zwart hoar". Ja, die ganzenpenne. Die zijn niet altijd te krijgen. Ganzenhouders, attentie dus!

De boeren hier hingen hem vroeger aan de bedstede om, als noodig was, onmiddellijk bij onraad bij de hand te hebben. Ze kunnen gevernist worden, geolied of geverfd; vroeger waren ze zelfs groen geverfd. "Ik heb d'r heel wat verkoch", zegt Roosdom. "Veural met Sunterkloas. O joa, dan goat d'r vulle vor". Het meesterstukje dat hij leverde, was een stok van 2 m lang voor het Utrechtse Studenten gezelschap "Oversticht". In het boekje staat het uitvoerig beschreven met de nauwkeurigheid van een scheepskapitein, die zijn journaal bijhoudt. De beschrijving luidt: "1936. Ik, G. Roosdom, heb einde Mei opdracht gekregen voor Utrechtsche studenten een lange stok of staf te maken à 2 m lang, die ik heb betrokken, het vlechtwerk 30 cm lang, dus twee lengten ganzenpennen en 23 in den omtrek, dus 2 x 23

= 46 pennen, boven 12 cm omtrek of 4 cm doorsnee". De stok kostte 90 cent en heeft f 10.- opgebracht, staat er heel nuchter onderaan. Maar de moeiten en de zorgen en de materialen moesten ook beloofd worden. Want zoo gemakkelijk gaat het nog niet. Dat bewijzen de door het paardenhaar stukgesneden handen. Wie zal dit oude handwerk overnemen? "Mien kleinzön hef d'r wal wille an", zegt de oude Roosdom peinzend. Laten we het hopen, opdat de oude goastok voorgoed aan de vergetelheid wordt ontruikt; deze stok een stuk oud Twentsche folklore. Als Koek gaat op 17 April 80 jaar wordt, zal men hem zeker niet vergeten. Zijn handwerk is daar te mooi voor. "Ook na de acht kruuskes nog völ goastokken, Roosdom".

Verjaardag niet vergeten

blijkt uit de publicatie van een gedicht van Johanna F. van Buren op 17 april 1941:

Gàit Roosdom

80 joar

*Roosdoms Gàit zie-j 80 joor noew?
'k make oew nen leedtien kloor.
'k Wènsche oew ne goo gezondheid,
En nog mennig, mennig joor,
Zonder crisis, zonder oorlog
En nog völle dinge meer.
Moch ie mar de honderd halen...
A-k nog kan, ik rieme weer.
Zie-j nog aait an 't stökke maken?
Kooekoeks Gàit, zoo-j ook wel heet,
'k Hebbe oew lange neet ezeene,
'k Zin niejsgierig woer 't oew geet.
He-j van 't winter, as gewoonlijk,
Völle mooie stökke ezöch?
En door 's wisse mennigeene
Den oew um nen goastok vrög?*

*Zint de köpperne “koetsnagel
 Nog te krieggen rechteveort?
 Peerehoor en gaanzepennen
 Door kui-j lichte nog met voort.
 Koekoeks Gàit, ik hoppe, de-j nog
 Menn’gen mooien goastok maakt,
 Det de jonge ’t van oew leert en
 ’t Wark neet in ’t vergett’book raakt.
 ’k Hoppe gaauw ne keer te kommen
 In oew maarkels mooie laand,
 Dan doo-w ’t mondlings nog is oaver,
 En dan druk ik oew de haand.*

Helderen, 17/4 ‘41

Onder de vele felicitaties die Koek Gait ontving was nog een bijzondere n.l. van de tweede secretaris van het Openlucht Museum in Arnhem. Ook die gebruikte het rijmen voor zijn gelukwens:

*Hoe velen krom van ’t zwoegen, slaven
 of strompelend en slecht ter been,
 Hielp uwe “goastok” - staf der staven -
 Zoo sterk en trouw door ’t leven heen!*

*Ook de deugniet, die niet wilde weten
 Van ernstig en vermanend woord,
 Zal nooit de “misplensok” vergeten.*

en:

*“Wie zwaar in ’t hoofd huistoe moest sturen.
 Na kermis, markt of bruiloftsfeest;
 Hem is uw stok in bange uren
 Een roer in ’t woelig sop geweest”.*

Koek Gait overleed in 1949. Zijn traditionele handwerk werd overgenomen door zijn zoon Gerrit Jan en later door zijn kleinzoon Herman, die er dus zeker “wille” aan kreeg.

Zoon GerritJan schilt de goastok.

Zo vader, zo zoon

Want op 10 december 1971 verschijnt er in de krant een artikel over: **Roosdom 80 jaar:**

Gerrit Jan Roosdom viert vandaag zijn tachtigste verjaardag. Hoeveel goastokken hij nu gemaakt heeft wil hij niet vertellen. “*Dat weet ik niet*”, zegt hij. Het moeten er vele honderden zijn en er moeten vele duizenden werkuren in steken. Het kost hem acht uur om zo’n stok te schillen en van een handvat te voorzien

door een bekleding met ganzenpennen die met paardenhaar wordt vastgeweven waarna het handvat wordt afgewerkt met leren riempjes en leren franje en koperen stoel nagels.

Hij vertelt dan het verhaal over hoe zijn vader met het maken van goastokken is begonnen en dat, hoewel zijn vader wilde dat Gerrit Jan hem daarbij hielp, hij niets voelde voor "*dat gepruits*".

Maar na het overlijden van Koek Gait nam hij toch het werk over, bouwde zich een klein werkplaatsje waar alle spullen bij elkaar waren en daar was hij dan dagelijks te vinden. Ze kostten in 1971 vijftientig gulden per stuk en werden grif verkocht aan zowel inwoners als touristen. Een probleem was het vinden van de juiste takken, sleedoom had hij het liefst maar daarvoor moest hij steeds verder weg. Gelukkig hielp zijn zoon hem bij het hakken en vervoeren en wat heel gunstig was: "*Staatsbosbeheer heeft sleedoom aangeplant in de bosschages van het Twentekanaal en ik mag daar stokken oogsten*".

In een eerder interview met hem uit 1962 vertelde hij het vreemd te vinden dat mensen een goastok aan de muur hangen als versiering. Voordat de fiets en auto er waren was de goastok een normaal voorwerp waar je mee liep, een nuttig gebruiksvoorwerp. Nu rijden ze op de fiets, brommer of auto.

Hij zegt: "*Zo gaat dat in onze eeuw. Voortbewegen op wielotjes, en de goastok aan de wand hangen. Maar er zal nooit een tijd komen, waarin de mensen wielotjes aan de muur hangen. Wat wij maken is zo mooi niet. Onze spullen moeten maar gauw verslijten en dan worden ze weggedaan, alsof we er ons voor schaamden. Zo arm zijn de rijke mensen van de twintigste eeuw. Of denken de jongens van nu dat straks hun kleinkinderen het gilend rode frame van de bromfiets boven de schoorsteen hangen?*"

Het aantal ganzenpennen voor het handvat is altijd oneven, afhankelijk van de dikte van de stok zijn dit er 13, 15 of 17. Voor de pennen om de stok worden gezet moeten ze worden ontdaan

van de veertjes en met een mes worden gespleten. Tussen de ganzenpennen door wordt er gevlochten met ca. 25 paardenharen, afkomstig van de staart. Het paardenhaar kan pas gebruikt worden als het eerst, om het te ontdoen van vuil en vetigheid, uitgekookt is. Als laatste wordt de stok opgeschuurd en ingewreven met bijenwas.

Kleinzoon Herman zet uiteindelijk de traditie voort.

Een oude traditie bewaard

Tegenwoordig worden op de boerderij “Stoelerbrook” aan de Visschersdijk nog steeds goastokken gemaakt door Jan Schorffhaar. De stokken anno 2007 worden nog steeds op exact dezelfde wijze en met dezelfde materialen gemaakt als in 1932. Nog steeds worden goastokken als sier ergens neergezet of opgehangen. Ze zijn als souvenir te koop bij de VVV.